

Nr 176.

Godkänd av första kammaren den 8 maj 1926.

Godkänd av andra kammaren den 8 maj 1926.

*Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egen-
domar.*

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 38.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 12 februari 1926 avlåten proposition, nr 102, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—16:o.

I fråga om de i förevarande proposition under punkterna 1—12 upptagna framställningarna har riksdagen icke haft något att erinra. Riksdagen får därför anmäla, att riksdagen medgivit,

1) att från kronoparken Fjällveden i Lids, Ripsa och Råby socknar av Södermanlands län må fränkiljas ett i statsrådsprotokollet omförmält, å den av överlantmätaren i ärendet företedda kartan angivet område med undantag av en därinom för samfällt behov avsatt väg samt att området må försäljas till Werner Carlsson, Hultstugan, Råby, mot en köpeskillning av 10,000 kronor under villkor

att området tillträdes med äganderätt den 14 mars 1927,

att köpeskillningen vid tillträdet erlägges till domänstyrelsen,

att köparen ensam vidkännes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader, samt

att köparen underhåller vederbörligt stängsel mot kronoparken Fjällveden;

2) att kronoegendomen $\frac{1}{3}$ mantal Häringstorp nr 4 eller Bosved i Toresunds socken av Södermanlands län med undantag av lägenheten Skogshyddan må å offentlig auktion försäljas till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den

14 mars 1928 och med skyldighet för denne att från och med tillträdesdagen ansvara för de på egendomen belöpande annuiteter å egendomen åvilande odlingslån;

3) att i statsrådsprotokollet omförmälda lägenheterna Stenhagen och Hallmyradelen må var för sig med områden om respektive 0.805 hektar och 6.299 hektar från kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Valsberga nr 2 i Åkers socken med Länsmansmossen nr 1, en äng, i Länna socken av Södermanlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar och med iakttagande vid försäljningen av lägenheten Hallmyradelen av vad domänstyrelsen föreslagit i avseende å en i ärendet omförmäld lada;

4) att tre i statsrådsprotokollet angivna lotter av hemmanet Norrhult nr 2 i Hjorteds socken av Kalmar län, nämligen $\frac{1}{10}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bb, $\frac{5}{100}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bc, kallat Axhult, och $\frac{4}{100}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bd, kallat Brännkärr, må var för sig med saluvärden, som vid år 1925 verkställd uppskattning beräknats, försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med hembuds rätt för nuvarande arrendatorer och beträffande Axhult och Brännkärr med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna förbehåll;

5) *dels* att till aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik må mot en köpeskillning, ej understigande 27,300 kronor, försäljas 5.4110 hektar av förra trumpetarbostället $\frac{1}{2}$ mantal Prästnäs nr 1 i Målilla socken av Kalmar län, jämte till nämnda boställe hörande vattenrätt i Emån, samt 0.0550 hektar av 1 mantal Klövdala nr 1 med utjordarna Klövdala nr 1 och 2 i Järeda socken av samma län, allt under villkor att köpeskillningen erlægges kontant till länsstyrelsen i Kalmar län vid köpets avslutande, då jämväl tillträde sker, att det mellan kronan och bolaget till den 14 mars 1940 gällande arrendekontraktet skall upphöra vid köpets avslutande, med skyldighet för bolaget att erlægga för tiden intill tillträdesdagen belöpande arrendeavgäld, att köparen ensam skall vidkännas de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnaderna, samt att köparen uppför och underhåller lämpligt stängsel i gränsen mellan det försålda området å ena sidan och i kronans ägo kvarvarande mark å den andra;

dels ock att lägenheten Trekanten om 0.5170 hektar må fränskiljas kronoparken Klövdala i Kalmar län och försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

6) att från kronoegendomen $\frac{3}{8}$ mantal Gualöv nr 22 i Gualövs socken av Kristianstads län må försäljas

dels lotterna litt. B, C, D, E, G, H, I och K var för sig med i statsrådsprotokollet angiven areal enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar,

dels ock lotten litt. F till goodtemplarlogen Oscar II:s minne mot en köpeskillning av 340 kronor under villkor att lotten må tillträdas den 14 mars 1927 i det skick, den då befinnes, varvid köparen inträder i de rättigheter

och skyldigheter Kungl. Maj:t och kronan ägt till den arrendator och brukare, som vid samma tid avträder egendomen, att köparen skall svara för de lotten författningsenligt efter tillträdet åliggande utskylder, att lotten, om så påfordras, skall på köparens bekostnad vederbörligen inhägnas, samt att köparen ensam skall vidkännas lagfarts- och andra med köpet förenade kostnader;

7) att ett i statsrådsprotokollet omförmält område, omfattande avdelningarna nr 193, 194, 195, 196, 206, 207, 208 å förste lantmätaren Mebius' i ärendet företedda karta, må fränskiljas stamfastigheten $\frac{3}{4}$ mantal Farstorp nr 1 i Riseberga socken av Kristianstads län och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 försäljas till lägenhetens nuvarande arrendator Karl Sjöstrand för en köpeskilling av 400 kronor, att till länsstyrelsen i länet betalas kontant vid tillträdet, och under villkor i övrigt, att köparen ensam vidkännes kostnaderna för avsöndring och lagfart samt övriga med köpet förenade utgifter;

8) att, sedan hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Fjälkinge nr 35 i Fjälkinge socken av Kristianstads län blivit i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmäld, av distriktslantmätaren J. Woldt uppgjord styckningsplan fördelat i 21 med litt. A—V betecknade lotter, lotterna B—V må var för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt till hembud å lotten litt. B för Ture Nordström, å lotten litt. C för Elsa Skarp, å lotten litt. D för Nils Jönsson, å lotten litt. E för Sven Dahlberg, å lotten litt. F för Per Karlsson, å lotten litt. G för Olivia Nilsson, å lotten litt. H för Ola Nilsson och å lotten litt. V för Hans Håkansson och med skyldighet för köpare av lotterna litt. P, Q och R att utan ersättning tåla det intrång, som förorsakas av den över lotterna dragna elektriska ledningen, samt under iakttagande,

dels att vid försäljningen av lotterna i statsrådsprotokollet angivna, av byggnadsstyrelsen föreslagna bestämmelser beträffande tomts användande och bebyggande lända till efterrättelse,

dels ock att till de särskilda lotterna gränsande, för vägar avsedd mark tillägges respektive lott med skyldighet för lottinnehavare att till allmänt begagnande såsom väg upplåta ifrågavarande mark;

9) att ett i ett uti statsrådsprotokollet återgivet förslag till avtal angivet område må försäljas till Halmstads stad mot den köpesumma och på de villkor i övrigt, som i förslaget angivas;

10) att torpet Lilla Strängshemmet å den vid ägostyckning av förra fanjunkarbostället 1 mantal Acklinga nr 4 Pilagården i Acklinga socken av Skaraborgs län $\frac{1}{4}$ mantal åsatta och med litt. Eb betecknade delen samt torpet Lassebo å förra sergeantsbostället $\frac{1}{2}$ mantal Acklinga nr 5 Marbogård i samma socken och län må med de områden, som finnas angivna å de i ärendet företedda, av extra jägmästaren M. W:son Lilliehöök år 1925 upprättade kartor, fränskiljas stamfastigheterna och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 vart för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av

egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt för nuvarande arrendatorer att erhålla hembud;

11) att från kronoegendomen 1 mantal Starbäck nr 1 Nedre Nolgården och därunder lydande fiskeriet Starbäck nr 4, ett laxfiske, i Gustav Adolfs socken av Skaraborgs län må försäljas

dels den i statsrådsprotokollet omförmälda styckningslotten litt. Ab + Ac jämte kronans åbyggnad med undantag av den i samma protokoll angivna gamla bodbyggnad å offentlig auktion till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1927 och med förbehåll om rätt för Aurora Aurell att avgiftsfritt under sin livstid i manbyggnaden bebo två rum och kök samt disponera nämnda bodbyggnad jämte vedbod, vilken bodbyggnad det åligger köpare låta kvarstå, så länge den av Aurora Aurell innehaves, ävensom med skyldighet för köpare att hålla Aurora Aurell med nödig vedbrand under hennes återstående livstid, allt under förutsättning att hon städse håller vårdarinna,

dels ock lotterna litt. Ad och Ae var för sig enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds-rätt till lotten litt. Ad för Nils Rickardsson och till lotten litt. Ae för Karl Svenningsson; samt

12) att fyra å den i ärendet företedda kartan med I, II, III och IV i rätt angivna områden må vart för sig med i statsrådsprotokollet angiven areal från kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Rikesätter nr 1 och 2 med $\frac{1}{4}$ mantal Botorp nr 1 i Istrums socken av Skaraborgs län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

13) Under punkt 13 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att från kronoegendomen 1 mantal Istrum nr 1 Storegård och $\frac{1}{2}$ mantal Istrum nr 2 Lillegård i Istrums socken av Skaraborgs län må försäljas

dels de i statsrådsprotokollet omförmälda med I, II, III och IV betecknade områden, vart för sig med i protokollet angiven areal, enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar,

dels ock ett i samma protokoll angivet område om 5.48 hektar å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor till den högstbjudande, med tillträdesrätt den 14 mars 1927 och med rätt till utfartsväg över stamfastigheten.

Beträffande sistnämnda försäljningsförslag inhämtas av statsrådsprotokollet följande.

Området utgöres av näset mellan Flämsjön och Emten, bestående av en starkt sluttande rullstensås, beväxt med hassel och en samt med yngre al-, asp- och något ekskog och lämnande obetydligt bete. Då marken i dess nuvarande tillstånd hade föga värde för egendomen men till följd av ett naturskönt läge med fördel kunde försäljas för uppförande av sommarbostäder, hava uppskattningsmännen ansett det vara för kronan förmånligt, att området med rätt till väg försålles. Området, som utgör del av Istrum nr 1

Storegård litt. Ca, innehåller 5.48 hektar, omfattade å Hjertqvists karta av 1922 över egendomen ägofiguerna nr 190—192 och del av nr 189. Området har saluvärderats till 7,650 kronor, därav 3,261 kronor 14 öre för växande skog. Då flera anbud å området inkommit, hava uppskattningsmännen föreslagit dess försäljning efter auktion.

Länsstyrelsen har ej haft något att erinra mot förslaget.

Vederbörande *överjägmästare*, som även hörts i ärendet, har framhållit följande. Området vore beläget omkring 4 kilometer från närmaste järnvägsstation Istrum på Skara—Timmersdala järnväg och omkring 18 kilometer från Skara. För att området skulle bli tillgängligt för allmänheten torde det vara nödvändigt att en för bil framkomlig väg anlades mellan Lerdala och Skara till en längd av 800 meter, vilken anläggning torde belöpa sig till omkring 2,000 kronor. Det torde kunna ifrågasättas, om det ej skulle vara fördelaktigast för kronan att anlägga denna väg, stycka området i villatomter och därefter sälja dem, i mån som köpare erhöles. Med hänsyn till de avsevärda kostnader och besvär, som därmed voro förenade, ansåge emellertid överjägmästaren i likhet med uppskattningsmännen det vara bäst att överlåta detta till den enskilda företagsamheten och att sålunda sälja området på en hand genom offentlig auktion, därvid dock försäljning *under* det uppskattade värdet icke borde ske.

Domänstyrelsen liksom ock *departementschefen* har biträtt uppskattningsmännens förslag om ifrågavarande områdes försäljning å offentlig auktion.

I anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning i sistberörda del har till riksdagens vederbörande utskott överlämnats avskrift av ett vid Skaraborgs läns naturskyddsförenings styrelsemöte den 27 februari 1926 fört protokoll, varav inhämtas, att till styrelsen av dess sekreterare Alfr. Stalin ingivits en så lydande skrivelse.

»Undertecknad har den 24 dennes gjort ett besök på det område av kronodomänen Istrum, Skaraborgs län, vilket områdes försäljning nu är ifrågasatt, och vill härmed bringa till Skaraborgs läns naturskyddsförenings kännedom några där gjorda iakttagelser.

Nämnda område är beläget på näset mellan sjöarna Emten och Flämsjön. Terrängen är i hög grad kuperad. I ungefär ost-västlig riktning sträcker sig en jämförelsevis rätt hög ås, från vilken åsar utgå i nordlig riktning. Slutningar finnas sålunda, som vetta åt vart och ett av de fyra huvudväderstrecken. Ibland sträcka sig dessa med jämn lutning ända till stranden, på andra ställen finnes det ovan denna partier med mera jämn mark, på andra åter ligger kärrartad mark mellan fastlandet och vattnet.

Trädvegetationen är mycket rik. Av ädla lövträd förekomma sålunda ek (delvis av rätt anseelig storlek) lind och alm; dessutom björk, al, asp, sälg, oxel, rönn, vildapel, hägg, fogelbär (*Prunus avium*). Av buskvegetationen kan nämnas: hassel (dels mera enstaka, dels bildande täta bestånd), törnbuskar (*Rosa*, rätt talrika), hagtorn, måbär (*Ribes alpinum*), olvon, berberis.

På grund dels av årstiden, dels av den korta tid, som stod till mitt förfogande, kan ovanstående redogörelse ej göra anspråk på någon fullständighet. Helt naturligt måste örtfloran nu förbigås, helst som marken vid mitt besök delvis var snöbetäckt. (Dock konstaterades förekomsten av gullviva, lungört och blåsippa, vilka tyda på lundvegetation.)

Områdets förut nämnda belägenhet mellan tvenne sjöar i förening med dess antydda så stora och säregna omväxling i markbildning måste, särdeles

i betraktande av dess ringa omfång, anses såsom något mycket egendomligt, för att ej säga enastående: åtminstone vet jag mig icke hava sett eller hört omtalas något motstycke härtill ens inom det för sin omväxlande och rika natur bekanta Valle härad (dit Istrum hör);

markens lutningsförhållanden och exponering åt olika väderstreck bör betinga högeligen intressanta egendomligheter i växtsamhällenas sammanställning;

träd- och buskfloran är synnerligen rik och bör, även den, medföra omväxling i fältskiktets flora;

området är utmärkt av en stor och egnartad naturskönhet.

Området i fråga synes mig sålunda i sällsynt hög grad förtjäna att bevaras såsom naturminne. Vissa närbelägna partier böra då, enligt min mening, ingå i en eventuellt blivande reservation. Denna skulle dock förlora en stor del av sitt värde, om det nu till försäljning ifrågasatta området därifrån undantoges.»

Med anledning av skrivelsen beslöt naturskyddsföreningens styrelse att verka för, att försäljning av det ifrågavarande området ej måtte ske, då genom dylik försäljning för framtiden skulle försvåras realiserandet av tanken att få en större eller mindre del av det beryktade »came-landskapet» i Valle härad med dess vegetation bevarad genom naturskydd.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår ifrågasättes, att det till försäljning föreslagna området om 5.48 hektar av kronoegendomen borde i kronans ägo bibehållas för att ingå i ett blivande naturskyddsområde. För egen del vill riksdagen, som av handlingarna i ärendet icke kunnat bilda sig en bestämd uppfattning i frågan, allenast uttala sin förvissning om, att det av naturskyddsföreningens styrelse framlagda förslaget kommer att av Eders Kungl. Maj:t tagas under omprövning, innan försäljningsfrågan slutligen avgöres.

Då Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning i övrigt icke föranlett någon riksdagens erinran, får riksdagen anmäla, att riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda framställning.

Emot de under punkterna 14—16 upptagna framställningarna har riksdagen icke haft något att erinra, varför riksdagen medgivit,

14) att ett i statsrådsprotokollet omförmält område om 0.49 hektar av $\frac{17}{100}$ mantal Norr Salbo nr 5 litt. Eb i Väster-Färnebo socken av Västmanlands län må genom avsöndring fränskiljas fastigheten och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 försäljas till Gust. Steiner för en köpeskilling av 740 kronor, att till länsstyrelsen i länet kontant betalas vid tillträdet, samt under villkor i övrigt, att köparen ensam vidkännes kostnaderna för avsöndring och lagfart samt övriga med köpet förenade utgifter;

15) att från $\frac{9}{25}$ mantal Rista nr 1 i Undersåkers socken av Jämtlands län må avsöndras och å offentlig auktion till den högstbjudande på de i brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor, med tillträdesrätt den 14 mars 1927 och med av uppskattningsmännen föreslagna förbehåll, försäljas ett i statsråds-

protokollet omförmält, å den i ärendet företedda av t. f. distriktslantmätaren Larsson upprättade kartan angivet område; samt

16) att från $\frac{7}{24}$ mantal Rätansbyn nr 2 i Rätans socken av Jämtlands län må fränskiljas i statsrådsprotokollet omförmälda lägenheterna Görntorpet och Schröderstorpet om respektive 13.705 och 22.465 hektar samt att lägenheterna må med därå befintliga kronan tillhörande byggnader var för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för nuvarande arrendatorerna att erhålla hembud å respektive ägotter.

Stockholm den 8 maj 1926.

Med undersätlig vördnad.
